

VERSLAG VAN DE LEZING VAN PATER DR. E. LOFFELD OVER
"ALDENBIEZEN NU", GEHOUDEN IN DE LEDENVERGADERING VAN
25 MAART 1969, 8 UUR DES AVONDS IN HOTEL DE KROON.

Pater Loffeld begon met een woord van lof voor het verslag van zijn vorige lezing, gepubliceerd in nr. 33 van Gemerts Heem 1968/1969, maar wilde er graag een correctie of aanvulling in zien aangebracht.

Het sociaal-charitatief centrum namelijk, dat in Sittard gebouwd is door de Nederlandse (Protestantse) afdeling van de Duitse Orde is niet alleen bestemd voor de leden van de Orde - zoals in bovenvermeld verslag werd geschreven - die er maar weinig meer zijn, maar ook voor alle andere Protestanten, die daar eventueel willen of kunnen verpleegd worden.

Zijn eigen onderwerp beginnende verwees Pater Loffeld naar zijn vorige lezing en vertelde nog een en ander over de Duitse Orde in het algemeen. Na haar ontstaan tijdens de kruistochten in 1190 vestigden de Ridders zich in de Baltische staten, waar spoedig al door het werken van de leden het christendom vaste voet verkreeg. Op verschillende plaatsen werden burchten gebouwd; zo werd in 1309 een residentie gevestigd in Mariënburg in Oost-Pruisen ten westen van Dantzig langs de rivier de Nogat, waar de zetel van de Grootmeester was. Het kasteel aldaar is in de vorige eeuw prachtig hersteld en is nu een staats museum. In deze streken beleefde de Orde gedurende enige eeuwen een grote bloei, totdat Grootmeester Albrecht van Brandenburg tengevolge van onenigheid met de Duitse keizer na 1525 overging tot het Protestantisme en alzoo de Orde in Oost-Pruisen werd gesecculariseerd. De hoofdzetel werd toen verplaatst naar Mergentheim in Württemberg en later naar Freudenthal en Troppau.

De Katholiek gebleven tak werd na de Fransé revolutie door Napoleon opgeheven; de Orde bleef voortbestaan in Italië, Tjecho-Slowakije, Joego-Slavië en Oostenrijk. Op het ogenblik zetelt de Grootmeester in Wenen. Een van de Ridders, Eugenius van Habsburg, is gestorven in 1955; De laatste Ridder is 89 jaar oud en in 1950 priester gewijd. Hij woont in de Singerstr. 7 in Weenen, waar

ook de zusters der Duitse Orde werken. Een van de pries- leden werkt in Zuid-Tirol, waar hij nog te paard rond- trkt om de zielzorg waar te nemen. Van verschillende gebouwen en personen toonde Pater Loffeld dia's, o.a. van de kleding van de Grootmeester en van de Ridders, waarbij steeds de witte mantel met het zwarte kruis als onderscheidingsteken werd gedragen.

Na dit algemene overzicht ging de spreker over tot de Balye Aldenbiezen. Eerst toonde hij een prent van Ro- meyn de Hooghe, een prentencombinatie eigenlijk, waarop alle Commanderijen van de Balye Aldenbiezen (in 1700) zijn afgebeeld.

Het kasteel van Aldenbiezen, de zetel van de Landcom- mandeur, is erg in verval, zoals uit de vertoonde dia's lleeke. De huidige eigenaar, Roelants du Vivier, woont er alleen in de zomer en houdt de restauratie tegen. Er staat nog een groot aantal gebouwen, waarvan het gezä- menlijke oppervlak van de verschillende daken $3\frac{1}{2}$ ha. be- draagt. De kerk, in 1638 gebouwd door Huyn van Geleen, is in gebruik als parochiekerk. Men vindt er nog ver- schillende schilderijen en grafstenen van Duitse Rid- ders, waarop hun wapens, want voor opname in de Duitse Orde moest men van adel zijn en werden acht kwartieren gevraagd, dus vader en moeder, grootvaders en grootmoe- ders en overgrootvaders en overgrootmoeders moesten eveneens van adel zijn. Boven de ingang van de binnen- plaats is het wapen aangebracht van Kardinaal von Schönborn, een van de Landcommandeurs, die indertijd bemiddeld heeft in het conflict van de Latijnse School omtrent het aanwenden van de gelden van de studiebeur- zen voor andere doeleinden (+ 1717) en de ruzie tussen de Broeders van Handel en de brouwers van Gemert in verband met het plan van de Broeders op Handel een biërbrouwerij te beginnen; de Gemertse brouwers vrees- den hiervan concurrentie voor hun eigen product. In Al- denbiezen is nog een folterkamer aanwezig en ook nog een onderaardse gang.

Na de plaatjes van Aldenbiezen volgde een serie portret- ten van de Landcommandeurs van deze Balye: 1) Nic. van der Dussen 2) Hendrik van Ruyschenberg, gest. in 1603;

in Keulen vond men vroeger zijn grafmonumenten, uitgehouwen in albast; in de laatste oorlog is dit verloren gegaan 3) Huyn van Geleen, Landcommandeur in de 17de eeuw 4) Edmund Godfried, Vrijheer van Bocholtz, die in 1690 overleed 5) Hendrik, Vrijheer van Wassenaar, overleed 11febr.1709; hij was eerst Commandeur van Gemert 6) Kardinaal Damianus Hugo van Schönborn 7) von Sickingen 8) Casper Antonius von Belderbusch 9) Franciscus, Johannes Nopomucenus von Reischach, die in 1786 naar Gemert kwam om als Landcommandeur de eed van trouw af te nemen van zijn onderdanen aldaar 10) von Kerpen, de laatste Landcommandeur van Aldenbiezen, die alleen nog in naam Landcommandeur was (1808-1823).

Met het vertonen van verschillende diars maakte Pater Loffeld met ons een rondreis langs de verschillende kastelen van de Commanderijen, die onder Aldenbiezen ressorterden, zoals ze waren in 1700 en wat er al of niet nog van over is.

In Grütrode is nog een poortje met daarboven het groot meesterlijk wapen, met aan weerszijden resp. het wapen van de Landcommandeur en de plaatselijke Commandeur. Drie dergelijke wapens vindt men boven de ingang van vrijwel alle kastelen van de Duitse Orde.

Van Bernsheim bij St.Truiden is alleen nog een zeer grote hoeve over met wapencombinaties; de rest is verdwenen.

Van Ordingen een plaatje zoals het was in 1700; van het oorspronkelijk kasteel bestaat nog een klein gedeelte een andere dia liet zien, dat er een groot kasteel is bijgebouwd.

St.Petersvieren is een van de kastelen, dat het best bewaard is gebleven; tegenwoordig is er een Forellenkwekerij. De rivier de Voer heeft hier zijn oorsprong vanuit een bron die afgesloten is door een hekwerk. In Lulk had men de Commanderij St.André met een terras-tuin; deze is slecht onderhouden; wat er nog aan gebouwen over is, dient als politiebureau. De bijbehorende St.Andreaskerk is gerestaureerd en wordt gebruikt als Cocertzaal.

St.Aegidius in Aken is een ruïne; ter plaatse is een

Loffeld, dat door hem in de doopregisters van Gemert ontdekt was, dat Jan van Amstel in Gemert geboren is. Zijn vader was schilder en woonde in de tegenwoordige Ruyschenbergstraat links van de vroegere Latijnse School, ongeveer tegenover het huis van notaris Penders. Omdat het grafmonument van Jan van Amstel zich in de Sint Servatiuskerk van Schijndel bevindt, waarheen hij als jongen verhuisd is, en waar hij vanaf zijn jeugd heeft gewoond, beschouwde men tot de ontdekking van Pater Loffeld Jan van Amstel als geboren in Schijndel. Pater Loffeld had er met een gemeenteambtenaar van Schijndel een weddenschap over aangegaan (een dineetje) en deze weddenschap met de papieren in de hand gewonnen.

Twee dia's lieten ons de hr. Ant. Borret zien, die een zoon was van de laatste rentmeester van de Duitse orde in Gemert en die goeverneur was van Brabant van 1842 tot 1856 en verder van Baron van Plettenberg, de laatste commandeur van Gemert, die in 1796 in Bonn gestorven is.

Het laatste plaatje was een gezegeld stuk van de uitgeweken Landcommandeur Baron van Reischach van 7 nov 1803, waarin hij maatregelen treft om het pastoraat over de parochie Haren bij Oss, tot nu toe bediend door een priester van de Duitse Orde, over te dragen aan een seculier priester, Arnolt Borret.

Pater Loffeld besloot zijn lezing met te vermelden, dat de spreuk "So goet is Got" alleen te vinden is, boven de tweede poort van het kasteel van Gemert en nergens anders. De bewering dat de voornoemde woorden een speciale spreuk was van de Duitse Ridders alhier, wordt daardoor dubieus. Na een hartelijk dankwoord en het beantwoorden van enige vragen werd de vergadering gesloten.

N.B. Pater Loffeld heeft zich bereid verklaard om in de loop van deze zomer voor de leden van onze kring een rondleiding te houden op het kasteel van Gemert. Onze leden ontvangen hierover t.z.t. nader bericht.

M.H.J. Pennings.